

ТЕРИТОРІАЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ У СПОРАХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЩОДО СТЯГНЕННЯ ЗБИТКІВ**TERRITORIAL JURISDICTION OF COMMERCIAL COURTS IN DISPUTES BETWEEN LEGAL ENTITIES AND THE RUSSIAN FEDERATION ON COMPENSATION FOR DAMAGES**

Демченко Я.В., аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Академія праці, соціальних відносин і туризму

У статті розглядаються питання визначення територіальної юрисдикції господарських судів у спорах, що виникають між юридичними особами та російською федерацією з приводу стягнення збитків, завданих збройною агресією останньої. Визначено, що норми чинного Господарського процесуального кодексу України по своїй суті є нормами мирного часу і повною мірою не відповідають викликам сьогодення, оскільки у спірних правовідносинах виникає ситуація, коли позивач не має єдиного підходу до визначення місцевого господарського суду до якого йому слід звернутися для відновлення свого порушеного права.

Акцентовано увагу на питаннях застосування загальної, альтернативної та виключної підсудності у окресленій категорії спорів. Зазначено, що вибір суду (судової установи), до якого має звернутися юридична особа буде залежати від ряду чинників, а саме: а) виду майна (рухомого, нерухомого), яке було знищене, пошкоджене чи втрачене; б) специфіки предмету упущеної вигоди, яку зазнав суб'єкт господарювання; в) волі позивача, коли останній за власним бажанням може звернутися до суду за місцем знаходження майна відповідача.

Визначено, що одним з головних завдань на нинішньому етапі розвитку відповідних правовідносин є окреслення чіткого алгоритму звернення суб'єкта господарювання до конкретно визначеного законом місцевого господарського суду з метою нівелювання можливості невиконання чи невизнання судового рішення з підстав недотримання належної процесуальної форми.

Автором запропоновано внесення змін до чинного ГПК України, які б унормували порядок визначення територіальної юрисдикції судів, які повинні розглядати справи у досліджуваній категорії спорів. Вказані зміни до процесуального закону могли б забезпечити: унеможливлення зловживань; рівномірний розподіл справ між місцевими господарськими судами; усунення проблеми вибору неналежної підсудності; функціонування чіткого і зрозумілого механізму встановлення заподіяної шкоди національним судом і, як наслідок, ефективне виконання відповідного судового рішення.

Ключові слова: територіальна юрисдикція, господарсько-процесуальне право, стягнення збитків, агресія російської федерації, юридична особа.

The article deals with the issues of determining the territorial jurisdiction of economic courts in disputes arising between legal entities and the Russian Federation on compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation. It is noted that the provisions of the current Code of Economic Procedure of Ukraine are essentially peacetime rules and do not fully meet the challenges of today, since in disputed legal relations a situation arises when the plaintiff does not have a single approach to determine the local economic court to which he should apply for the restoration of his violated right.

The author emphasizes the issues of application of general, alternative and exclusive jurisdiction in this category of disputes. It is noted that the choice of the court (judicial institution) to which a legal entity should apply depends on a number of factors, namely: a) the type of property (movable, immovable) that was destroyed, damaged or lost; b) the specifics of the subject of the loss of profit suffered by the business entity; c) the will of the plaintiff, if the latter, at his own request, may apply to the court where the defendant's property is located.

The author notes that one of the main tasks at the current stage of development of the relevant legal relations is to outline a clear and precise algorithm for a business entity to apply to a local commercial court specifically established by law in order to eliminate the possibility of non-enforcement or non-recognition of a court decision on the grounds of non-compliance with the proper procedural form.

The author proposes to amend the current CEP of Ukraine in order to regulate the procedure for determining the territorial jurisdiction of courts, which should hear cases in the category of disputes under consideration. These amendments to the procedural law could ensure: prevention of abuses; equal distribution of cases among local economic courts; elimination of the problem of choosing an inappropriate jurisdiction; functioning of a clear and understandable mechanism for determining the damage caused by a national court and, as a result, effective enforcement of the relevant court decision.

Key words: territorial jurisdiction, commercial procedure law, recovery of damages, aggression of the russian federation, legal entity.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія російської федерації щодня завдає значної майнової шкоди юридичним особам, які здійснюють свою господарську діяльність на території України. Починаючи з 2014 року судова система України прагнула розробити дієвий механізм відновлення порушених російською федерацією прав осіб, однак остання, користуючись встановленим ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» імунітетом держави не могла бути залученою до участі у справі в якості відповідача. З моменту прийняття постанови Касаційного цивільного суду в Україні від 14.04.2022 року у справі № 308/9708/19 судами України ігнорується імунітет держави-агресора, що надає можливість особам звертатися до суду за відновленням свого порушеного права. Хоча вказана постанова КС ВС і правові висновки, викладені в ній стосувалася спору за участю фізичної особи, однак, господарські суди сприйняли таку правову позицію і здійснюють розгляд відповідної категорії спорів за позовами суб'єктів господарювання.

Проте, на сьогоднішній день, судова практика господарських судів щодо визначення територіальної юрисдикції спорів формується неоднаково і дуже часто трапляються випадки, коли юридична особа не може ефективно відновити своє порушене право з огляду на невірно обраний суд до якого їй слід звернутися у відповідності до приписів процесуального закону. З аналізу норм чинного ГПК України не вбачається єдиного та конкретного підходу до визначення суду до якого слід звернутися особі чиє право було порушене. Ця стаття спрямована на аналіз приписів Господарського процесуального кодексу України, існуючої судової практики та відповідно формування наукового підходу до визначення територіальної юрисдикції судів у спорах щодо стягнення збитків, завданих юридичним особам, що є важливим в контексті їх майбутнього виконання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пошуку ефективного механізму стягнення збитків, завданих російською федерацією досліджувалося у роботах Гусарова К.В., Вітко О.Ю., Писаревої Е.А., Коверз-

нева В.О., Отенка П.В., Степаненко Т.В., однак наразі недостатньо розкритою є тема процесуальних аспектів такого механізму в національному суді, котра потребує ретельних наукових пошуків.

Мета статті – науковий аналіз визначення територіальної юрисдикції місцевих господарських судів, яким підсудні справи за позовами юридичних осіб про відшкодування шкоди, завданої протиправними діями держави-агресора – російської федерації та удосконалення існуючого процесуального механізму.

Виклад основного матеріалу. Йде третій рік неспровокованої збройної агресії російської федерації проти незалежної та суверенної України. Щодня мільйони українців зазнають страждань пов'язаних з безперервними ракетними обстрілами, бойовими діями, що відбуваються на території нашої держави та в тому числі зазнають економічних втрат.

Поряд з цим забезпечення функціонування держави, її економічного сектору базується на ефективній діяльності суб'єктів господарювання. Так юридичні особи сплачують податки, забезпечують населення необхідними товарами, беруть участь у забезпеченні обороноздатності країни.

Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду у постанові від 14.04.2022 року у справі № 308/9708/19 [1] започаткував впровадження в Україні концепції обмеженого імунітету щодо правовідносин учасником яких є держава-агресор, зазначивши при цьому, що суди України вправі здійснювати розгляд справ за позовними заявами фізичних осіб до російської федерації про відшкодування шкоди, завданої їй протиправними діями, ігноруючи її імунітет, передбачений як нормами міжнародного права, так і ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право» [2].

Вказане судове рішення стосувалося спору фізичної особи про відшкодування моральної шкоди та і загалом за суб'єктивним складом – цивільних правовідносин. Однак, на сьогодні сформувався значний пласт судових спорів, які перебувають на розгляді господарських судів, які сприйнявши правові позиції, викладені у постанові Касаційного цивільного суду, здійснюють розгляд вказаної категорії справ.

К.В. Гусаров слушно вказує, що реалізація права на судовий захист першочергово пов'язана з визначенням належного та справедливого суду, необхідного позивачу для подання позовної заяви, що включає в себе й елемент визначення територіальної підсудності з яким національне законодавство пов'язує можливість судового захисту порушених прав [3].

Варто зазначити, що на практиці непоодинокими є випадки коли місцеві господарські суди не відкривають провадження у справі, а передають її за підсудністю до іншого суду, посилаючись на порушення позивачами – юридичними особами правил визначення територіальної підсудності, що негативно впливає на можливість особи відновити своє порушене право у розумні строки і тим більше у випадках, коли така передача за підсудністю скасовується при апеляційному перегляді.

Вказане знаходить своє відображення у численних судових рішеннях місцевих господарських судів, зокрема, в ухвалах Господарського суду Харківської області від 06.03.2023 року у справі № 922/784/23 [4], Господарського суду Львівської області від 25.12.2023 у справі № 914/3711/23 [5], Господарського суду Харківської області від 05.02.2024 у справі № 922/299/24 [6].

Іншою проблемою, яка може виникнути у суб'єкта господарювання у випадку неправильного визначення територіальної юрисдикції суду – це неможливість в подальшому виконати судові рішення, яке набере законної сили, оскільки наразі не розроблений конкретний механізм компенсації шкоди і не зрозуміло яким чином будуть виконуватися відповідні рішення (як території

України, в зарубіжних чи міжнародних юрисдикціях або ж шляхом їх подання до Міжнародного реєстру збитків), чи будуть вони оскаржуватися і чи будуть вони визнаватися. Про проблему виконання судового рішення національного суду зазначав і О.Ю. Вітко, при цьому, вказуючи на необхідність проактивної поведінки особи, якій завдано шкоду, спрямовану на отримання відповідного рішення, яке в майбутньому може стати ключовим доказом у процесі відшкодування шкоди [7].

Саме тому, питання дотримання національного процесуального законодавства, в тому числі визначення належного національного суду до якого особа повинна звернутися, є ключовим елементом в багатогранному і складному процесі стягнення збитків, завданих збройною агресією російської федерації.

Про необхідність дотримання процесуальної форми свідчить, зокрема, і практика Європейського суду з прав людини у справах. Так у справах “Miracle Europe KFT v. Hungary” [8], “Sokurenko and Strygun v. Ukraine” [9] ЄСПЛ дійшов висновку, що недотримання судом правил визначення його юрисдикції під час розгляду справи є порушенням п. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини в контексті недотримання вимог до категорії «суд встановлений законом».

Т.А. Цувіна [10, с. 138] слушно зазначає, що суд, який не є створеним відповідно до намірів законодавця, обов'язково буде позбавлений легітимності, необхідної у демократичному суспільстві для вирішення правових спорів.

Аби уникнути неправильного застосування норм процесуального закону необхідно виокремити чіткі критерії за яких юридична особа може звернутися до конкретного суду з метою відшкодування завданих їй збитків.

При цьому, слід зауважити, що норми чинного Господарського процесуального кодексу України [11] є нормами процесуального закону мирного часу, які регулюють правовідносини з точки зору довоєнної держави і не повною мірою відповідають реаліям сьогодення у розрізі досліджуваної категорії спорів.

Певні спроби законодавця, спрямовані на зміну процесуальних норм, які в тому числі регулюють питання визначення територіальної підсудності справ прослідковуються у проекті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення розгляду окремих категорій судових справ у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації» № 7520 від 05.07.2022 [12] та проекті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України» № 7520-1 від 18.07.2022 [13]. Однак, зазначені законопроекти так і не знайшли своєї фіналізації у тексті відповідного закону.

Саме тому, на сьогодні, за наявності великої кількості осіб, яким протиправними діями було завдано шкоду виникає необхідність у правозастосуванні саме тих норм, які є чинними на цей момент.

Тому, з метою ефективного захисту порушеного права, першочергово слід визначити, які саме збитки були нанесені відповідному суб'єкту господарювання протиправними діями держави-агресора.

Стаття 16 Цивільного кодексу України [14] встановлює право кожної особи (в тому числі юридичної) на захист її порушеного цивільного права. При цьому відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 16 ЦК України одним із способів захисту цивільного права є відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди.

Стаття 22 ЦК України також встановлює право особи на відшкодування завданих їй збитків та відповідно поділяє їх на:

1) реальні збитки – втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які

особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права;

2) упушеної вигоди – доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене.

Аналогічні за своєю правовою природою норми містяться і в ст. 225 Господарського кодексу України [15].

З аналізу вказаних норм матеріального права, можна дійти наступного висновку, що у спорах відповідачем у яких виступає російська федерація, юридичні особи мають право на відшкодування як реальних збитків так і упущеної вигоди.

Як не парадоксально, але саме характер завданих збитків по суті і впливає на територіальну підсудність спорів у досліджуваній категорії справ.

По-перше, слід розглянути територіальну юрисдикцію судів у випадку заподіяння суб'єкту господарювання реальних збитків.

Як вбачається з вищевказаних положень ЦК України та ГК України, реальні збитки являють собою зумовлені пошкодженням, знищенням, втратою речі витрати, а також витрати які особа має зробити для відновлення порушеного права, що має відповідне вартісне вираження.

Статті 179, 181 ЦК України визначають поняття «речі» та відповідно розрізняють речі рухомі та нерухомі. Так, юридичні особи звертаються до суду у досліджуваній категорії спорів саме з метою стягнення збитків, завданих шляхом пошкодження, знищення, втрати саме рухомих та нерухомих речей.

ГПК України у Параграфі 3 Глави 2 поділяє територіальну підсудність місцевих господарських судів на: загальну (за місцезнаходженням відповідача), альтернативну (за вибором позивача), виключну (підсудність конкретного суду в залежності від характеру спірних правовідносин і суб'єктного складу спору).

Тому, саме від виду речі і характеру заподіяних збитків буде різнитися і вид територіальної юрисдикції суду у спорах щодо стягнення реальних збитків з рф.

Розглянемо збитки, що завдані юридичним особам у зв'язку з пошкодженням чи знищенням нерухомого майна.

Частина 3 статті 30 ГПК України передбачає, що спори, що виникають з приводу нерухомого майна, розглядаються господарським судом за місцезнаходженням майна або основної його частини.

Відповідно до ч.1 ст. 181 ЦК України до нерухомих речей (нерухоме майно, нерухомість) належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

Тобто, у випадку якщо протиправними діями рф та підконтрольних їй мілітаризованих формувань було знищене, пошкоджене чи втрачене нерухоме майно юридичної особи, яка здійснює свою діяльність на території України у міжнародно визнаних межах, така юридична особа звертається до того місцевого господарського суду, повноваження якого поширюються на територію, де знаходиться вказане належне їй нерухоме майно (будівлі, споруди, земельні ділянки). В такому випадку підхід законодавця є зрозумілим та чітким.

Більш цікавим є питання визначення територіальної юрисдикції суду у спорах щодо стягнення збитків, зумовлених пошкодженням, знищенням чи втратою рухомого майна.

З аналізу статті 30 ГПК України вбачається, що правила виключної підсудності не можуть бути застосовані у випадку, якщо позовна заява аргументована завданням збитків внаслідок знищення або пошкодження рухомого майна, на відміну від нерухомого.

В такому випадку за відсутності можливості застосувати правила виключної підсудності, позивачу слід звернути увагу на положення статей 27, 29 ГПК України.

Так у позивача згідно вказаних норм виникають наступні варіанти вибору місцевого господарського суду до якого слід подати позовну заяву про стягнення збитків, завданих рухомому майну: 1) за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 27 ГПК України); 2) за останнім відомим зареєстрованим місцем перебування або місцем знаходження майна відповідача, у разі якщо його місце перебування невідоме (ч. 6 ст. 29 ГПК України); 3) за місцем заподіяння шкоди (ч. 8 ст. 29 ГПК України); 4) за місцезнаходженням майна відповідача, який не має в Україні постійного місцезнаходження (ч. 10 ст. 29 ГПК).

Слід зауважити, що особливістю цієї категорії спорів є те, що відповідачем виступає не фізична або юридична особа, а відповідно іноземна держава. Так іноземній державі-агресору не притаманні ознаки юридичної особи України, вона не має ідентифікаційного коду в ЄДРПОУ, вона не має офіційного місцезнаходження в Україні, а судами України вона сприймається як «квазі юридична особа».

При цьому, 24.02.2022 року, Україною було ініційоване розірвання дипломатичних відносин з російською федерацією і на сьогодні на території нашої держави відсутнє будь-який офіційний орган держави-агресора, як-то посольство чи консульство.

3 формулювання ч. 1 ст. 27 ГПК України вбачається, що вказана стаття не може застосовуватись до відповідних правовідносин, оскільки позивач не має в Україні офіційного місцезнаходження з огляду на відсутність будь-якого уповноваженого органу на території нашої держави, тобто правила визначення загальної підсудності не діють. В свою чергу, з аналогічних підстав не може бути застосована ч. 6 ст. 29 ГПК України, адже загальновідомим є факт, що відповідач не здійснює свою діяльність в Україні через відповідні дипломатичні органи, а також відомо, що у нього відсутнє офіційне місцеперебування в Україні.

Однак, слід зауважити, що ч. 8 ст. 29 ГПК України є застосовною для спорів щодо стягнення юридичною особою збитків завданих рухомому майну і особа може звернутися до суду територіальна юрисдикція якого розповсюджується на місце заподіяння шкоди. Але виникає цікава ситуація, наприклад, якщо в Харківській області під час ракетного обстрілу будівлі підприємства, поряд з яким знаходилася техніка, обидвом речам (в розумінні ЦК України) нанесені пошкодження, то в такому разі юридична особа повинна звернутися до Господарського суду Харківської області. Проте, у разі якщо будівля вказаного підприємства зазнала пошкодження у Харківській області, а наприклад техніка такого підприємства, яка здійснює збір урожаю в Сумській області була пошкоджена російськими збройними формуваннями, то позовні заяви слід подавати щодо нерухомості в Господарський суд Харківської області, а щодо рухомого майна вже в Господарський суд Сумської області.

Поряд з цим ч. 10 ст. 27 ГПК України також може бути застосована і позивач користуючись правилами альтернативної підсудності, з власної волі, може звернутися з позовом до відповідача за місцем знаходження його майна у разі якщо відповідач не має в Україні місцезнаходження.

З відомого майна, котре дійсно належить російській федерації є нерухоме майно, що знаходиться у її власності з 1998 року – будівля посольства держави-агресора в Україні за наступною адресою: м. Київ, проспект Повітряних сил, 27. Це нерухоме майно було передане державі-агресору у власність на підставі Угоди між Урядом рф та Кабінетом Міністрів України про умови розміщення та обслуговування дипломатичних представництв російської федерації в Україні та України в Російській Федерації від 19 листопада 1998 року [16].

На сьогодні, вказане нерухоме майно і надалі перебуває у власності російської федерації, що відповідно і надає можливість юридичним особам звертатися з позо-

вними заявами про стягнення збитків, завданих внаслідок нанесення шкоди рухомому майну до Господарського суду м. Києва за правилами альтернативної підсудності.

Тобто, виникає ситуація в якій у разі заподіяння шкоди нерухомому майну позивач для стягнення збитків може звернутися лише до єдиного господарського суду за територіальною приналежністю нерухомого майна, а у випадку ж якщо шкода нанесена рухомому майну, позивач згідно процесуального закону змушений обирати з-поміж трьох різних господарських судів.

Також, схожа ситуація виникає і у спорах про стягнення збитків у формі упущеної вигоди. Так, у разі якщо упущена вигода пов'язана з заподіянням шкоди нерухомому майну, наприклад у випадку неможливості продовження надання нерухомого майна в оренду, внаслідок пошкодження відповідного об'єкту теоретично можуть застосовані положення виключної підсудності за ч.3 ст. 30 ГПК України (щодо спорів з приводу нерухомого майна).

В цей самий час, якщо упущена вигода випливає з неможливості виконання певного господарського договору не пов'язаного з нерухомим майном, то позивач користується правилами альтернативної підсудності і подає позов: а) за місцем виконання договору (ч. 5 ст. 29 ГПК України); б) за місцем знаходження майна російської федерації (ч. 10 ст. 29 ГПК України).

Більше того, теоретично може виникнути ситуація, коли юридична особа орендувала певне нерухоме майно і передавала його у суборенду іншій особі. У випадку якщо таке нерухоме майно було пошкоджене або знищене орендарю наносять збитки у формі упущеної вигоди, внаслідок неможливості отримання легітимно очікуваних доходів. Однак, в такій ситуації можливе виникнення конкуренції норм, оскільки чітко не зрозуміло чи підсудність такого спору слід визначати за правилами виключної, чи правилами альтернативної підсудності, що знову ж таки може вплинути на ефективність відновлення порушеного права, внаслідок неможливості виконання судового рішення, внаслідок невірно обраного суду, який за законом мав розглядати відповідний спір.

Висновки. Підсумовуючи наведене хочеться наголосити, що в національній судовій системі сформувалася така ситуація, коли юридичній особі, якій завдані збитки протиправними діями держави-агресора необхідно досить ретельно виконувати приписи процесуального закону в частині визначення територіальної юрисдикції місцевого господарського суду, адже виникає ситуація, коли у разі заподіяння збитків:

1) які виникли внаслідок знищення, пошкодження, втрати нерухомого майна – позивач за правилами виключної (ч. 3 ст. 30 ГПК України) підсудності зобов'язаний звернутися до місцевого господарського суду територіальна юрисдикція якого розповсюджується на місцезнаходження такого нерухомого майна;

2) які виникли внаслідок знищення, пошкодження, втрати рухомого майна або ж стягнення упущеної вигоди – позивач може звернутися за правилами альтернативної підсудності по суті до трьох різних місцевих

господарських судів територіальна юрисдикція яких розповсюджується: а) на місцезнаходження майна російської федерації (ч. 10 ст. 29 ГПК України); б) за місцем заподіяння шкоди (ч. 8 ст. 29 ГПК України), яке може бути відмінним від місця реєстрації позивача і місця провадження ним господарської діяльності в) за місцем виконання договору (ч. 5 ст. 29 ГПК України).

Отже, встановлений чинним ГПК України підхід до визначення територіальної юрисдикції суду який має розглядати спір про стягнення збитків з російської федерації не є чітким, зрозумілим та ефективним. По суті виникає ситуація, коли в залежності від характеру майна, якому заподіяна шкода, конкретного договору або навіть волі особи чи судді можуть змінюватися правила підсудності судів у досліджуваній категорії спорів.

З огляду на невизначеність у процедурі виконання судових рішень національних судів у спорах проти російської федерації виникає необхідність у встановленні чіткої процесуальної форми звернення до відповідного суду.

На сьогодні, вказана невизначеність призводить до довготривалого вирішення питання стосовно територіальної юрисдикції суду в тій чи іншій справі, породжує поле для зловживань з боку позивачів, суддів місцевих господарських судів і потребує нормативного доопрацювання законодавцем, оскільки ключовим у матеріальних деліктних правовідносинах, що складаються між юридичною особою та державою-агресором є факт нанесення збитків і саме за наявності такого факту у позивача має бути чітке розуміння до якого місцевого господарського суду йому необхідно звернутися для відновлення свого порушеного права і в подальшому ефективного виконання такого рішення.

Так, можливим вирішенням зазначеної проблеми могло би бути внесення парламентом змін у ГПК України, які б враховували необхідність унормування порядку розгляду спорів проти російської федерації, в тому числі і в контексті визначення територіальної юрисдикції судів, які повинні розглядати такі спори. Доцільно зазначити, що одним з варіантів вирішення існуючої незгодженості могла би бути норма, яка б встановлювала, що спори суб'єктів господарювання до російської федерації розглядаються за офіційним місцезнаходженням позивача. Така норма процесуального закону:

1) прибрала б певні зловживання, наприклад, у випадку коли юридичні особи з метою умисної зміни підсудності подають позовні заяви за місцезнаходженням майна відповідача до Господарського суду м. Києва;

2) забезпечила б рівномірний розподіл справ між місцевими господарськими судами, наприклад у випадках, коли шкода завдана техніці, яка виконує певні роботи на сході України, а належить юридичній особі, зареєстрованій на заході України;

3) усунула б проблему вибору неналежної підсудності позивачем для розгляду відповідної справи;

4) сприяла б функціонуванню чіткого і зрозумілого механізму встановлення заподіяної шкоди національним судом і, як наслідок, зумовила б ефективне виконання відповідного рішення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 14.04.2022 року у справі № 308/9708/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064>.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.
3. К.В. Гусаров «Сторони та треті особи у справах про відшкодування шкоди, заподіяної війною». *Актуальні питання в сучасній науці* № 3(21) 2024. С 583–592. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3\(21\)-583-592](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-583-592).
4. Ухвала Господарського суду Харківської області від 06.03.2023 року у справі № 922/784/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109394879>.
5. Ухвала Господарського суду Львівської області від 25.12.2023 у справі № 914/3711/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115970423>.
6. Ухвала Господарського суду Харківської області від 05.02.2024 у справі № 922/299/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116767523>.

7. О.Ю. Вітко. Стягнення шкоди з російської федерації, завданої суб'єктам господарювання в Україні, внаслідок порушення норм міжнародного права збройних конфліктів. *DICTUM FACTUM* № 2(14) (2023). С. 173–181. URL: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2023-2-14-173-181>
8. Case of ECHR «Miracle Europe KFT v. Hungary», заява 57774/13. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-152949>.
9. Case of ECHR «Sokurenko and Strygun v. Ukraine», заяви 29458/04, 29465/04. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22item id%22:\[%22001-76467%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22item id%22:[%22001-76467%22]}).
10. Цувіна Т.А. «Суд, встановлений законом» як елемент права на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві. *Часопис Київського університету права* 2019/2. С. 137–141. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/view/25>
11. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення розгляду окремих категорій судових справ у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації: проект Закону України №7520 від 05.07.2022 / *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39874>.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо судового розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії проти України: проект Закону України № 7520-1 від 18.07.2022 / *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40016>.
14. Цивільний кодекс України: Закон України № 435-IV від 16.01.2003 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
15. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
16. Про умови розміщення та обслуговування дипломатичних представництв російської федерації в Україні та України в Російській Федерації: Угода між Урядом російської федерації та Кабінетом Міністрів України / Кабінет Міністрів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/643_263.